

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ МИКОЛАЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ІМ. В.О.СУХОМЛИНСЬКОГО»**

**ЦИКЛОВА КОМІСІЯ ЕКОНОМІКО-ГУМАНІТАРНОГО
ТА ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО НАПРЯМУ ПІДГОТОВКИ**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор

«31» серпня 2022 р.

**НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ
«ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО»**

освітньо-професійний ступінь	<u>фаховий молодший бакалавр</u>
галузь знань	<u>08 Право</u>
спеціальність	<u>081 Право</u>

Програму розроблено та внесено: ВСП «Фаховий коледж Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського»

Розробник: Рукінова Світлана Сергіївна, викладач вищої категорії циклової комісії економіко-гуманітарного та загальноосвітнього напрямку підготовки ВСП «Фаховий коледж МНУ імені В.О.Сухомлинського»

(підпис)

Рукінова С.С.
(прізвище та ініціали)

Програма затверджена на засіданні циклової комісії економіко-гуманітарного та загальноосвітнього напрямку підготовки

Протокол №8 від «30» серпня 2022 року.

Голова циклової комісії

(підпис)

Мікрюкова К.О.
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено навчально-методичною комісією коледжу

Протокол від «31» серпня 2022 року № 1

Голова навчально-методичної ради

(підпис)

Сахарова О.М.
(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни «Екологічне право» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахових молодших бакалаврів, галузь знань 08 «Право», спеціальність 081 «Право».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є суспільні відносини, що складаються з приводу охорони навколишнього природного середовища, приналежності та використання природних ресурсів (земель, вод, надр, тваринного та рослинного світу, атмосферного повітря), забезпечення екологічної безпеки.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни «Екологічне право»: відповідно до вимог Закону України «Про фахову передвищу освіту» надати студентам базову сукупність інформації та вмінь, що формує в них необхідні вихідні знання про екологічне право.

1.2. Завдання курсу:

- засвоєння здобувачами освіти основних категорій екологічного права;
- засвоєння здобувачами освіти змісту правовідносин з питань екологічного права та закономірностей їх розвитку;
- формування у студентів знань та умінь аналізувати норми екологічного законодавства, їх вплив на соціально-економічне життя суспільства, розвиток довкілля, а також застосовувати норми екологічного права у практичних ситуаціях;
- формування у студентів їх еколого-правової свідомості, правової культури, моральних та інших якостей.

Міждисциплінарні зв'язки: теорія держави та права, цивільне право, адміністративне право, кримінальне право, конституційне право.

Програмні результати навчання (РН):

ПРН 1. Формування розуміння сутності історичних перетворень, що відбуваються в сучасній Україні, а також почуття патріотизму, правосвідомості.

ПРН 6. Формування здатності проникати у сутність загально-правових проблем з питань збереження природних ресурсів та питань екології.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими **компетентностями**:

Перелік компетентностей випускника

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у юридичній діяльності, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов, нести відповідальність за результати своєї діяльності.
-----------------------------------	--

Загальні компетентності (ЗК)	ЗК 1. Розуміння та сприйняття етичних норм поведінки відносно інших людей і відносно природи; толерантність. ЗК 5. Здатність адаптуватися до нових ситуацій у професійній діяльності. ЗК 6. Креативність, здатність до системного, логічного, абстрактного мислення, аналізу і синтезу. ЗК 8. Здатність до проведення досліджень, уміння грамотно і точно формулювати та висловлювати свої позиції, належним чином їх обґрунтовувати, брати участь в аргументованій дискусії. ЗК 10. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
Спеціальні компетентності (фахові) (ФК)	ФК 2. Здатність орієнтуватися в системі права, визначати та аналізувати структуру та види юридичних норм. ФК 15. Уміння визначати юридичну силу та межі чинності нормативно-правових актів.

Мова навчання– українська.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 60 годин / 2 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Тема 1. Поняття, предмет, метод, принципи та система екологічного права. Історія становлення та розвитку екологічного права і законодавства в Україні. Екологічні права та обов'язки фізичних та юридичних осіб.

Тема 2. Право власності на природні ресурси. Правові засади екологічного управління і екологічного контролю.

Тема 3. Правові вимоги щодо використання та охорони надр. Правове регулювання охорони вод і водних ресурсів.

Тема 4. Правовий режим лісів та лісових ресурсів. Правове забезпечення використання та охорони тваринного світу.

Тема 5. Правова охорона курортів, лікувально-оздоровчих територій та рекреаційних зон. Правове регулювання забезпечення екологічної безпеки населення та територій. Підстави та види юридичної відповідальності за екологічні правопорушення.

Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Поняття, предмет, метод, принципи та система екологічного права. Історія становлення та розвитку екологічного права і законодавства в Україні. Екологічні права та обов'язки фізичних та юридичних осіб

Поняття, предмет, метод, принципи та система екологічного права

Загальна характеристика екологічних загроз у світі та в Україні. Типи природокористування та форми взаємодії суспільства з природою в умовах індустріального періоду розвитку цивілізації. Екологічна криза: поняття, причини, наслідки, форми прояву та шляхи подолання. Еколого-правові аспекти концепції сталого розвитку суспільства. Поняття і особливості

суспільних відносин, що складають предмет екологічного права та межі їх правового регулювання. Методи правового регулювання екологічних відносин: імперативний та диспозитивний метод правового регулювання екологічних відносин. Принципи екологічного законодавства і права: правове забезпечення гармонізації взаємодії суспільства з природою; законодавчі вимоги охорони природних об'єктів та їх ресурсів; правовий зміст пріоритетності екологічних вимог; гарантованість екологічної безпеки для життя і здоров'я людей. Система екологічного права як галузі права і науки та його співвідношення з суміжними галузями права.

Історія становлення та розвитку екологічного права і законодавства в Україні

Виникнення та основні етапи становлення екологічного законодавства і права. Розвиток екологічного законодавства і права у першій половині 20-го сторіччя. Розвиток екологічного законодавства і права в другій половині 20-го сторіччя. Оновлення, формування і розвиток екологічного права в період державної незалежності України. Перспективи та напрями подальшого розвитку екологічного законодавства і права у 21-му столітті.

Екологічні права та обов'язки фізичних та юридичних осіб

Правова природа екологічних і суміжних з ними прав громадян і їх реалізація. Конституційні засади екологічних прав громадян. Природоохоронні об'єднання громадян, що створюються для здійснення і захисту своїх екологічних прав і свобод та вирішення еколого-соціальних проблем.

Реалізація громадянами права на безпечне для життя і здоров'я навколишнє природне середовище та відшкодування завданої порушенням цього права шкоди.

Право на доступ до екологічної інформації. Визначення змісту екологічної інформації та режиму її використання. Порядок та форми отримання екологічної інформації та умови її поширення. Випадки та порядок відмови у наданні екологічної інформації.

Право на участь у прийнятті екологічно значимих рішень. Випадки та порядок проведення громадських слухань з екологічної проблематики. Юридичне значення висновків громадських слухань. Діяльність консультативно-дорадчих органів з екологічних питань при органах державної влади та місцевого самоврядування.

Звернення громадян до органів державної влади, місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, засобів масової інформації, посадових осіб з екологічних питань. Порядок та строки розгляду звернень громадян.

Право на проведення масових заходів з екологічної проблематики (зборів, мітингів, походів, демонстрацій тощо) та порядок їх проведення. Право на отримання екологічної освіти. Інші форми реалізації громадянами своїх екологічних прав.

Гарантії екологічних прав фізичних та юридичних осіб. Роль національної поліції, прокуратури та суду в забезпеченні екологічних прав громадян.

Тема 2. Право власності на природні ресурси. Правові засади екологічного управління і екологічного контролю.

Право власності на природні ресурси

Загальна характеристика права власності на природні об'єкти в Україні. Поняття і зміст права власності Українського народу на природні об'єкти за Конституцією України.

Особливості «соціалізованого» права власності на природні об'єкти. Поняття і зміст права державної, комунальної і приватної власності на природні об'єкти. Об'єкти права власності на природні об'єкти та їх класифікація. Територіальна ознака, як підстава виникнення права власності, юрисдикційні повноваження України щодо реалізації права власності на природні об'єкти.

Суб'єкти права власності на природні об'єкти і їх класифікація. Особливості правового статусу іноземців і осіб без громадянства при реалізації права власності на природні об'єкти.

Порядок розподілу і перерозподілу природних ресурсів. Підстави виникнення права власності на природні об'єкти. Документи, що підтверджують право власності на природні об'єкти.

Підстави зміни та припинення права власності на природні об'єкти, їх види та класифікація. Умовні і безумовні підстави зміни та припинення права власності на природні об'єкти.

Права і обов'язки власників природних об'єктів. Обмеження та обтяження прав власників природних об'єктів.

Роль НПУ в забезпеченні дотримання законодавства щодо права власності на природні об'єкти. Обов'язки держави щодо гарантування права власності на природні об'єкти. Форми і методи охорони права власності на природні об'єкти. Відповідальність за порушення права власності на природні об'єкти.

Правові засади екологічного управління і екологічного контролю

Поняття, види та форми управління в галузі екології. Основні принципи екологічного управління : забезпечення законності при здійсненні управління; поєднання комплексного та диференційованого підходів в управлінні охороною навколишнього природного середовища; поєднання державного та самоврядного управління в сфері екології та інші.

Система органів державного екологічного управління: органи управління загальної і спеціальної компетенції; правовий статус спеціально уповноважених державних органів управління в сфері екології.

Основні функції управління у сфері природокористування та охорони довкілля: екологічне планування і прогнозування; моніторинг довкілля; державний облік в галузі природокористування й природоохорони; стандартизація і нормування; екологічне інформування; екологічний контроль і нагляд та інші.

Правовий механізм забезпечення ефективності природоохорони: форми екологічного контролю та особливості його здійснення.

Правові гарантії участі громадськості в управлінні природокористуванням і природоохороною; правовий статус громадських природоохоронних організацій та екологічних рухів.

Вирішення спорів у сфері природокористування та природоохорони державними органами управління: процесуальні норми екологічного законодавства та їх реалізація органами управління й контролю.

Тема 3. Правові вимоги щодо використання та охорони надр.

Правове регулювання охорони вод і водних ресурсів

Правові вимоги щодо використання та охорони надр

Система законодавства щодо використання та охорони надр. Право власності на надра, його суб'єкти та об'єкти. Особливості права користування надрами. Співвідношення між державним фондом надр і державним фондом родовищ корисних копалин. Види корисних копалин.

Види надрокористування. Підстави виникнення, зміни та припинення права на використання надр.

Особливості забудови площ залягання корисних копалин загальнодержавного значення. Державний геологічний контроль за веденням робіт по геологічному вивченню надр України. Правовий режим використання надр з метою промислової розробки корисних копалин. Особливості використання надр для цілей, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин.

Державний облік родовищ, у тому числі техногенних, запасів і проявів корисних копалин. Ліцензування діяльності по використанню надр. Порядок видачі дозволів на спеціальне використання природних об'єктів. Порядок установлення лімітів використання природних ресурсів загальнодержавного значення. Гірничий відвід та порядок його надання. Плата за використання надр (рентні платежі).

Права і обов'язки надрокористувачів. Захист прав надрокористувачів. Випадки та порядок позбавлення землевласників і землекористувачів права користування надрами.

Поняття континентального шельфу, особливості користування мінеральними ресурсами морського дна. Правова охорона надр континентального шельфу та ресурсів виключної (морської) економічної зони.

Відповідальність за порушення законодавства про надра. Вирішення спорів щодо користування надрами.

Правове регулювання охорони вод і водних ресурсів

Поняття та загальна характеристика правового режиму використання вод. Право власності на водні об'єкти за законодавством України. Склад водного фонду України. Система водного законодавства.

Види водокористування в залежності від технічних засобів, умов та часу. Підстави і порядок виникнення права водокористування. Оренда

водних об'єктів. Порядок надання водних об'єктів (їх частин) в користування. Права і обов'язки водокористувачів.

Моніторинг вод та органи, які його здійснюють. Державний облік вод. Порядок ведення державного водного кадастру та його зміст. Організаційно-економічні заходи щодо забезпечення раціонального використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів. Стандартизація і нормування в галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів. Загальнодержавна програма розвитку водного господарства. Охорона та відтворення довкілля Азовського і Чорного морів. Національна програма екологічного оздоровлення басейну Дніпра та поліпшення якості питної води. Порядок складання паспортів річок. Порядок установа берегових смуг водних шляхів та користування ними.

Підстави і порядок припинення права на використання водних об'єктів. Охорона вод від забруднення, засмічення і виснаження. Умови розміщення, проектування, будівництва, реконструкції і введення в дію підприємств, споруд та інших об'єктів, що можуть впливати на стан вод. Правовий режим зон санітарної охорони водних об'єктів

Органи, що вирішують спори щодо використання та охорони вод. Відповідальність за порушення водного законодавства. Відшкодування збитків, завданих внаслідок порушень водного законодавства. Порядок відшкодування збитків, завданих водокористувачам припиненням права або зміною умов спеціального водокористування.

Тема 4. Правовий режим лісів та лісових ресурсів. Правове забезпечення використання та охорони тваринного світу

Правовий режим лісів та лісових ресурсів

Поняття лісу та лісових ресурсів як об'єктів правової охорони: сучасний стан законодавства про охорону лісових ресурсів; співвідношення природоохоронних вимог лісового і земельного законодавства. Склад лісового фонду, функціональний поділ лісів за екологічним і соціально-економічним значенням.

Державне управління і контроль у сфері лісових відносин: організація і ведення лісового господарства; поняття та зміст лісовпорядкування. Державний лісовий кадастр та основні вимоги щодо його ведення; облік лісів та лісова сертифікація.

Моніторинг лісів: правові засади, основне призначення, цілі, умови та порядок його ведення. Організація охорони і захисту лісів: правові вимоги щодо охорони лісів та їх ресурсів від лісових пожеж.

Правовий статус служби лісової охорони: основні права й обов'язки лісової охорони та гарантії їх здійснення. Особливості вирішення спорів в сфері забезпечення охорони лісів і лісових ресурсів: юридична відповідальність за порушення законодавства про охорону лісів.

Правове забезпечення використання та охорони тваринного світу

Система законодавства України про охорону, використання і відтворення тваринного світу. Основні вимоги та принципи охорони, раціонального використання і відтворення тваринного світу.

Особливості права власності на об'єкти тваринного світу. Порядок набуття, зміни та припинення права власності на об'єкти тваринного світу.

Види використання об'єктів тваринного світу. Підстави і порядок виникнення, здійснення і припинення права користування тваринним світом.

Державний кадастр тваринного світу та порядок його ведення. Державні органи, що здійснюють управління охороною, використанням і відтворенням тваринного світу. Контроль у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу. Зміст та юридичне значення Червоної книги України, порядок її ведення.

Правове регулювання полювання. Поняття полювання, його види. Дозвіл на добування мисливських тварин та його форми. Документи на право полювання. Заборони щодо здійснення полювання. Особливості здійснення полювання іноземцями. Правові заходи щодо відстрілу та відлову хижих та шкідливих тварин, добування мисливських тварин для наукових цілей, переселення в нові місця перебування. Реалізація права власності мисливця на продукцію полювання, мисливські трофеї.

Правове регулювання рибальства. Поняття рибальства, його види. Порядок здійснення промислового рибальства в Україні. Особливості реалізації любительського і спортивного рибальства. Ліміти (квоти) спеціального використання водних живих ресурсів. Основні вимоги щодо ведення рибного господарства та здійснення рибальства. Дозвіл на спеціальне використання водних живих ресурсів та порядок його видачі.

Відповідальність за порушення права користування тваринним світом. Особливості застосування майнової відповідальності за порушення законодавства про тваринний світ. Роль органів МВС в забезпеченні дотримання законодавства про охорону тваринного світу, співпраця із органами спеціалізованого контролю за дотриманням законодавства про тваринний світ.

Тема 5. Правова охорона курортів, лікувально-оздоровчих територій та рекреаційних зон. Правове регулювання забезпечення екологічної безпеки населення та територій. Підстави та види юридичної відповідальності за екологічні правопорушення

Правова охорона курортів, лікувально-оздоровчих територій та рекреаційних зон.

Поняття природних територій та об'єктів, що підлягають особливій охороні. Особливості правового режиму природних та штучно створених територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Правове регулювання використання та охорони курортів та лікувально-оздоровчих зон. Правовий режим рекреаційних зон та територій.

Правове регулювання забезпечення екологічної безпеки населення та територій

Юридична природа екологічної безпеки. Екологічний ризик в системі правовідносин екологічної безпеки. Соціально-правовий механізм забезпечення екологічної безпеки. Правове регулювання транснаціональної екологічної безпеки. Особливості правовідносин в галузі забезпечення

екологічної безпеки. Теоретичні засади структурно-правової організації забезпечення екологічної безпеки. Органи загальної компетенції, їх спеціалізовані структури та повноваження у сфері забезпечення екологічної безпеки. Органи спеціальної компетенції, їх спеціалізовані структури та повноваження у сфері забезпечення екологічної безпеки. Суб'єктний, об'єктний склад, підстави виникнення, зміни і припинення відносин у галузі забезпечення екологічної безпеки. Державний нагляд і контроль як гарантії права громадян на екологічну безпеку. Юридичні гарантії забезпечення екологічної безпеки. Ядерна безпека в системі екологічної безпеки. Правові аспекти біологічної безпеки при поводженні з генетично-модифікованими продуктами.

Підстави та види юридичної відповідальності за екологічні правопорушення

Поняття і функції відповідальності за порушення екологічного законодавства. Екологічні правопорушення як підстави відповідальності та їх класифікація. Склад екологічного правопорушення. Види юридичної відповідальності за екологічні правопорушення. Адміністративна, кримінальна відповідальність за екологічні правопорушення. Цивільно-правова відповідальність і відшкодування шкоди, заподіяної порушеннями екологічного законодавства. Дисциплінарна відповідальність за порушення екологічних вимог у сфері виробництва.

3. Рекомендована література

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України*, 1996, № 30 (23.07.96), ст. 141
2. Водний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 24. Ст. 189
3. Господарський кодекс України. *Офіційний вісник України*, 2003, № 11 (28.03.2003), ст. 462
4. Закон України «Про виключну (морську) економічну зону України». *Відомості Верховної Ради України*, 1995, № 21 (23.05.95), ст. 152
5. Закон України «Про використання земель оборони». *Урядовий кур'єр*. № 245 від 26.12.2003 2003.11.27
6. Закон України «Про відходи». *Відомості Верховної Ради України*, 1998, № 36-37, ст. 242
7. Закон України «Про державний контроль за використанням та охороною земель». *Відомості Верховної Ради України*, 2003, № 39 (26.09.2003), ст. 350
8. Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення». *Відомості Верховної Ради України*, 1994, № 27 (05.07.94), ст. 218
9. Закон України «Про землеустрій». *Відомості Верховної Ради України*, 2003, № 36 (05.09.2003), ст. 282
10. Закон України «Про зону надзвичайної екологічної ситуації». *Відомості Верховної Ради України*, 2000, № 42 (20.10.2000), ст. 348

11. Закон України «Про мисливське господарство та полювання». *Відомості Верховної Ради України*, 2000, № 18 (05.05.2000), ст. 132
12. Закон України «Про нафту і газ». *Відомості Верховної Ради України*, 2001, № 50 (14.12.2001), ст. 262
13. Закон України «Про національну поліцію». *Офіційний вісник України*. 2015. № 63. С. 33
14. Закон України «Про оренду землі». *Відомості Верховної Ради України*, 1998, № 46-47, ст. 280
15. Закон України «Про охорону атмосферного повітря». *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 50. Ст. 678
16. Закон України «Про охорону земель». *Голос України*, 2003, 07, 29.07.2003 № 139
17. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1991 р. № 41. Ст. 546.
18. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища». *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 41. Ст. 546
19. Закон України «Про оцінку впливу на довкілля». *Відомості Верховної Ради*, 2017, № 29, ст.315.
20. Закон України «Про оцінку земель» від 11.12.2003 № 1378-IV
21. Закон України «Про питну воду та питне водопостачання». *Відомості Верховної Ради України*, 2002, № 16 (19.04.2002), ст. 112
22. Закон України «Про поводження з радіоактивними відходами». *Відомості Верховної Ради України*, 1995, № 27 (04.07.95), ст. 198
23. Закон України «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи». *Відомості Верховної Ради УРСР*, 1991, № 16 (16.04.91), ст. 198
24. Закон України «Про природно-заповідний фонд України». *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 34. Ст. 502
25. Закон України «Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них». *Відомості Верховної Ради України*, 2003, № 15 (11.04.2003), ст. 107
26. Закон України «Про рослинний світ». *Відомості Верховної Ради України*, 1999, № 22-23 (11.06.99), ст. 198
27. Закон України «Про тваринний світ». *Відомості Верховної Ради України*, 2002, № 14 (05.04.2002), ст. 97
28. Закон України «Про Червону книгу України». *Відомості Верховної Ради України*, 2002, № 30 (26.07.2002), ст. 201
29. Земельний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 3–4. Ст. 27
30. Кодекс України про адміністративні правопорушення. *Відомості Верховної Ради УРСР*, 1984, додаток до № 51, ст. 1122
31. Кодекс України про надра. *Відомості Верховної Ради України*, 1994, № 36 (06.09.94), ст. 340
32. Кримінальний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*, 2001, № 25-26 (29.06.2001), ст. 131

33. Лісовий кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 17. Ст. 99
34. Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки, схвалені постановою Верховної Ради України від 5 березня 1998 року № 188/98-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998 р. № 38-39. Ст. 248.
35. Податковий кодекс України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112
36. Цивільний кодекс України. *Офіційний вісник України*, 2003, № 11 (28.03.2003), ст. 461

Базова література:

1. Бичкова С.С. Екологічне право : навч. посіб. Київ : Правова єдність: Алерта, 2016. 290 с.
2. Бригадир І.В. Екологічне право України. Загальна частина : навч. посіб. Харк. нац. ун-т внутр. справ. Харків : Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2014. 292 с.
3. Гавриш Н.С. та ін. Екологічне право України : навч. посіб.; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». 1-е вид. Одеса : Гельветика, 2018. 383 с.
4. Гетьман А.П. та ін. Екологічне право : підручник; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2019. 551 с.
5. Екологічне право України: курс лекцій. / За редакцією доктора юридичних наук, професора кафедри аграрного, земельного та екологічного права НУ «ОЮА» Каракаша І.І. Одеса: 2020. 321 с.
6. Краснова, М.В. Екологічне право України. Загальна частина : підручник. К. : ВПЦ «Київський університет», 2021. 191 с. Режим доступу: <http://dglib.nubip.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/9188>.
7. Личенко І.О. Екологічне право (загальна частина) : навч. посіб.; Нац. ун-т «Львів. 78 політехніка». Львів : Ін-т права та психології Нац. ун-ту «Львів. політехніка», 2016. 280 с.
8. Резворович К.Р., Юнін О.С., Кірін Р.С. Екологічне право: навч. посіб. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2020. 318 с. _ Режим доступу: https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/5077/1/%D0%95%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B5%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE__%D0%9C%D0%90%D0%9A%D0%95%D0%A2.pdf
9. Шуміло О.М. Екологічне право України. Особлива частина : навч. посіб. : рекомендовано МОН України. Харків : ХНУВС, 2017. 383 с.
10. Шуміло О.М. та ін. Екологічне право України. Особлива частина : навч. посіб. : рекомендовано МОН України. Харків : ХНУВС, 2017. 383 с.

Додаткові рекомендовані джерела інформації:

1. Андріанова Ж. І. Екологічне право України : навч. посіб. Дніпропетровськ : Середняк Т. К., 2016. 319 с.
2. Білорусов Р. В. Правові аспекти визначення права загального користування надрами. *Право і суспільство*. 2015. № 4. С. 130-135.

3. Корнієнко В.М. та ін. Аграрне право : підручник ; за ред. д-ра юрид. наук, проф. А. М. Статівки ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2018. 411 с.
4. Легеза Ю. О. Публічне управління у сфері використання природних ресурсів: адміністративно-правові засади: монографія. Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2018. 432 с.
5. Лисяк О.І. Екологічна етика: навчальний посібник. Харків. Право. 2017. 168 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/1PYodsREtcdicWHUSUGvBNtg0Ac8EaVeO/view?usp=sharing>
6. Лисяк О.І. Правовий аналіз проблем надрокористування в Україні. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди «Право»*. 2021. Випуск 33. С. 46-51. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_pravo_2021_33_8
7. Лисяк О.І., Ждан М.Д., Лисяк Є.О. Щодо особливостей правового регулювання використання підземних вод в Україні. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди «Право»*. 2018. Випуск 29. С. 65 - 70. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_pravo_2018_29_11
8. Хилько М. І. Екологічна безпека України: Навчальний посібник. Київ, 2017. 267 с.
9. Шоха Т. П. Правові аспекти екологічного страхування в Україні : монографія. Київ : Алерта, 2019. 236 с.
10. Шуміло О.М. Земельне право України (у схемах) : навч. посіб. Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2017. 287 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Інформаційно-пошукова система «Законодавство України» на офіційному сайті Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws>
2. Офіційний сайт Міністерства юстиції України. – Режим доступу: <https://minjust.gov.ua/>
3. Офіційний сайт Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України. – Режим доступу: <https://mepr.gov.ua/>

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Формою підсумкового контролю знань студентів з дисципліни «Екологічне право» є іспит.

5. Засоби діагностики успішності навчання

Поточне усне опитування, тести, оцінювання завдань самостійної роботи. Підготовка і виступи з рефератами, доповідями та презентаціями. Контрольні роботи.